

VATTENÖVERDOMSTOLEN

DOM

DTV 10

1995-05-18

TV 1434/94

Stockholm

ÖVERKLAGAD DOM

Stockholms tingsrätts, avd. 9, vattendomstolen, dom
1994-07-29, DVA 77, se bilaga A

KLAGANDE

1. Södertälje kommun, 151 89 SÖDERTÄLJE

2. Botkyrka kommun, 147 85 TUMBA

Ombud för kommunerna
Advokaten Ingemar Alfrost
Box 5294, 102 46 STOCKHOLM

MOTPART

Sjöfartsverket, 601 78 NORRKÖPING

Ombud
Chefsjuristen Johan Franson, samma adress

SAKEN

Tillstånd till breddning och fördjupning av farleden i
och i anslutning till Södertälje kanal, Södertälje kommun
m.m.

VATTENÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Vattenöverdomstolen ändrar vattendomstolens dom endast på
så sätt att punkterna 3, 4 och 7 under rubriken Villkor
får följande lydelse:

3. Vid deponering av muddermassorna skall de massor som
hämtas från Mälaren läggas underst på tippningsplatsen.
Därefter skall de mest förorenade muddermassorna från
området söder om Södertäljesslussen läggas. Dessa skall
sedan täckas med de mindre förorenade massorna.

Postadress
Box 2290
103 17 STOCKHOLM

Besöksadress
BIRGER JARLS TORG 2

Telefon
08-7003400

Telefax
08-219327

Expeditionstid
09.00 - 11.30
12.30 - 15.00

4. Sjöfartsverket skall bygga en inhägnad med geotextilduk så att de förorenade massorna vid tömning av pråmen i görligaste mån inte sprids med den sydgående strömmen.

7. Sjöfartsverket skall utföra kontroll av muddringarna och deponeringen av muddermassorna enligt ett kontrollprogram. Beträffande detaljerna i kontrollprogrammets utformning skall samråd ske med Fiskeriverket, Länsstyrelsen i Stockholms län samt miljöförvaltningarna i Botkyrka respektive Södertälje kommun. Om det i samband med denna kontroll visar sig erforderligt för att förhindra läckage av föroreningar, skall de deponerade massorna övertäckas med rena massor med låg sjunkhastighet.

Vattenöverdomstolen upphäver beslutet den 30 september 1994 om inhibition av verkställigheten av vattendomstolens dom.

YRKANDEN I VATTENÖVERDOMSTOLEN M.M.

Södertälje kommun och Botkyrka kommun (kommunerna) har - såsom deras talan slutligen bestämts - yrkat att Vattenöverdomstolen skall förordna en särskild sakkunnig enligt 13 kap. 32 § vattenlagen för att utföra en riskanalys av kvicksilvrets biotillgänglighet samt spridningen av förorenat sediment. Vidare har de yrkat att Vattenöverdomstolen föreskriver följande villkor för företaget:

- 1) Muddring av lösa, förorenade massor skall ske genom sugmuddring. Övriga massor skall muddras med täckt skopa. På de områden där så kan ske - såsom Igelstaviken - skall arbetsområdet inhägnas.
- 2) Vid tippning av massorna skall området inhägnas till skydd för partikelflykt. Alternativt skall massorna inneslutas i geotextil före tippning. Vid tippning skall s.k. splitbarge användas, d.v.s. en pråm som öppnar sig i botten. Om skyddskjol på pråmen används, skall fartyget ligga stilla på platsen under minst 10 timmar.
- 3) I djuphålan skall massorna från Mälaren deponeras först. Av de massor som tas upp söder om slussen skall de mest förorenade tippas först. Tippade massor skall täckas med rena massor med låg sjunkhastighet.
- 4) Ett kontrollprogram skall utformas som belyser spridning av föroreningar och partiklar vid grävning och tippning. På tippningsplatsen skall kvicksilverläckaget från de deponerade massorna kontrolleras. Mätningar skall ske före deponeringen och under en längre tid efter deponering.

Sjöfartsverket har bestritt att en sakkunnig förordnas samt att muddring skall ske på sätt föreslås enligt punkten 1. I fråga om tippning av massorna har Sjöfartsverket medgett att försöka bygga en inhägnad till skydd mot partikelspridning söderut men har förklarat att verket inte kan garantera att inhägnaden håller ihop och fyller sin funktion. Sjöfartsverket har slutligen medgett villkoren

under punkterna 3 och 4 utom vad avser täckning med rena massor. I detta avseende har Sjöfartsverket endast medgett ett tillägg till de villkor som vattendomstolen föreskrivit under punkten 7 i domslutet av innehåll att de deponerade muddermassorna skall övertäckas, om det vid kontroll visar sig erforderligt för att förhindra läckage av föroreningar till omgivningen.

Vattenöverdomstolen har i beslut den 30 september 1994 förordnat om inhibition av det av vattendomstolen lämnade tillståndet.

VATTENÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Parterna har åberopat samma omständigheter som i vattendomstolen. Vid huvudförhandling i Vattenöverdomstolen har på kommunernas begäran hörts bl.a. Helena Parkman, forskare vid Institutet för Vatten- och Luftvård, som be-lyst miljöriskerna i samband det aktuella företaget, och miljökonsulten Hampus von Post, som redogjort för föroreningarnas spridningsområden till följd av företaget.

Helena Parkman har uppgett bl.a. följande. Fisk lever av djurplankton, bottenlevande organismer och växter. Växterna tar upp väldigt lite av de giftiga ämnen som finns i sedimenten. Däremot livnär sig bottenlevande organismer framför allt på organogent material, som ofta innehåller olika gifter. Metylkvicksilver, som är den farligaste formen av kvicksilver, ackumuleras effektivast i dessa organismer. I sedimenten i Södertälje kanal är det troligen relativt låg metylkvicksilverhalt, annars skulle högre värden ha uppmätts i fisk från området. Muddringen innebär en kortsiktig förändring av kvicksilverhalten, men effekten avklingar efter en tid. De nya ytlagren kommer därefter troligen att innehålla lika stor mängd kvicksilver som tidigare. - Det är emellertid risk att de små kvicksilverbärande partiklarna i sedimenten sprids i sam-

band med muddringen och när de förorenade massorna tippas i djuphålan. Dessa små partiklar stannar kvar längst i vattnet och kan då också transporteras längre bort. För att minska risken för transport av förorenade partiklar bör täckning med rena massor ske i djuphålan.

Hampus von Post har uppgett bl.a. följande. Det är det översta, lösa skiktet som orsakar grumling vid muddring. Efter avslutad muddring lägger sig det lösa materialet åter på botten. Den mest effektiva metoden att minska grumlingarna är att sugmuddra de lösa sedimenterade lagren, men det kräver då också att de sugmuddrade massorna tas om hand på lämpligt sätt. - I samband med byggande av Igelstabron uppmättes i utloppet från Södertälje en sydgående ström på några meters djup. Hastigheten vid tippningsplatsen ligger på ca 30 m/tim. Den inåtgående bottenströmmen ligger där djupare och har lägre hastighet. De sediment som når botten ger ingen oro för framtiden. Beträffande de lättare partiklarna kan man emellertid befara att de transporteras till bottnar söderut. Det bästa skyddet mot spridning av lösa partiklar är att ha stationära geotextilskärmar ner till ca fem meter ovanför botten. Om man har geotextilduk som är fäst vid pråmens undersida, krävs att pråmen ligger kvar lång tid efter tömningen. Ett tredje alternativ är att lägga geotextilduk i pråmens hela lastutrymme, vika över duken och tippa hela paketet ner i djuphålan.

Sjöfartsverket har uppgett: Inget av de tre större muddringsföretag som utförts under de senaste 20 åren har gett den effekten att fisk i området blivit mer kvicksilverbemängd än tidigare. Det är också sannolikt att tippade sediment kommer att röra sig endast inom djuphållans omkrets. Djuphålan är en s.k. ackumulationsbotten; det som dumpas där stannar kvar. Enligt Sjöfartsverkets mätningar består muddringsmassorna till mer än 95 % av oorganiskt material. - Sjöfartsverket har invänt att

det inte finns någon deponi för sugmuddrade massor och att denna teknik därför inte kan användas här. Muddring med täckt skopa kan inte heller användas, eftersom denna teknik inte används i Sverige. Det går heller inte att inhägna Igelstaviken under muddringsarbetena, eftersom det skulle störa manövreringen av fartygen i området. - Att använda geotextil i en s.k. splitbarge är inte realistiskt, eftersom duken sannolikt skulle gå sönder, när man lägger den i pråmen eller i samband med tömningen. Enligt verket går det inte heller att använda geotextilduk som är fäst på pråmen. Det är troligen inte heller möjligt att ha en geotextilinhägnad runt tippningsområdet som kan stå emot drivande is, men Sjöfartsverket är berett att göra ett försök med sådan duk. - Det av kommunerna föreslagna innehållet i kontrollprogrammet inryms i det kontrollprogram som Sjöfartsverket har upprättat och medges därför.

Vattenöverdomstolen gör följande bedömning.

Enligt Vattenöverdomstolens mening är det inte erforderligt med ytterligare utredning i avsikt att bestämma kvicksilvrets biotillgänglighet. Vattenöverdomstolen lämnar därför yrkandet om förordnande av sakkunnig enligt 13 kap. 32 § vattenlagen utan bifall.

I fråga om kommunernas talan i övrigt finner Vattenöverdomstolen att de av vattendomstolen fastställda villkoren för muddringarna får anses tillräckliga med hänsyn till vad som är möjligt att åstadkomma med nuvarande teknik. Vattenöverdomstolen gör således ingen ändring av vattendomstolens dom i denna del.

När det gäller deponeringen av muddermassorna i djuphålan har Sjöfartsverket medgett att tippa de mest förorenade massorna först, att lägga de mindre förorenade massorna därefter samt att - om efterföljande kontroll skulle utvi-

sa partikeltransport - att lägga rena massor ovanpå de förorenade massorna. Enligt Vattenöverdomstolens mening saknas skäl att redan nu föreskriva att täckning med rena massor skall ske.

Beträffande sättet för deponering har Sjöfartsverket medgett att försöka förhindra partikeltransport genom att använda geotextilduk vid tippningen. Som framgått vid huvudförhandlingen i Vattenöverdomstolen är det endast partikeltransport söderut som kan vålla problem för havsmiljön. Enligt Vattenöverdomstolens mening borde det med hänsyn härtill vara tillräckligt att med geotextilduk skydda tippningsområdet söder och väster om djuphålan genom att lägga länsar med duk, försedd med tyngder i nederkanten, så långt ner att de sydgående strömmarna täcks in. En sådan inhägnad torde hindra sjöfarten endast marginellt och inte försvåra tömningen av pråmarna. Med ändring av vad vattendomstolen föreskrivit i punkten 4 bör Sjöfartsverket därför åläggas att utföra en sådan inhägnad till skydd för partikeltransport med de sydgående strömmarna.

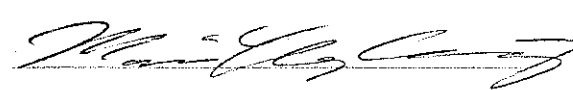
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B.

Överklagande senast den 15 juni 1995.

Lars Uno Didón

Lars Hydén

Gunilla Persson

Maria Hagberg

I Vattenöverdomstolens avgörande har deltagit hovrättslagmannen Lars Uno Didón, vattenrättsrådet Lars Hydén, hovrättsrådet Gunilla Persson, referent, och t.f. hovrättsassessorn Maria Hagberg. Enhälligt.